

نشر الکترونیکی : کتابخانه، تاریخ ما – پایگاه دانلود کتابهای تاریخی و مذهبی

تهیه از : ینی کاظمی

<http://pdf.tarikhema.ir>
[Ancient.ir](http://pdf.tarikhema.ir)

بنایی با قدمتی ۳۳۰۰ ساله. بنا مربوط به تمدنی است که در تاریخ ایران زمین مظلوم واقع شده و کمتر به آن اشاره شده است.

بنا ی زیگورات چغازنبیل مربوط به تمدن عیلامی می باشد اشاره خواهیم کرد تا بیشتر با تمدن کهن این مرز و بوم آشنا شوید.

این شهر در اوایل قرن ۱۳ قبل از میلاد توسط پادشاه ایلامی اونتاش نپیریشا (Untash Napirisha)

ساخته شده و دوراونتاش (Dur Untash) نامیده می‌شده است. دوراونتاش به معنای قلعه اونتاش می‌باشد.

در بعضی از متون میخی این شهر ال اونتاش (Al Untash) ذکر شده که به معنی شهر اونتاش است. در

مرکز شهر ذیقورات عظیمی که بصورت معبدی مطبق می‌باشد، بنا شده که امروزه دو طبقه از آن هنوز پابرجاست.

این معبد مطبق به دو تن از خدایان بزرگ ایلامیان یعنی اینشوشیناک و نپیریشا اهدا شده است. دورتا دور ذیقورات

را دیواری احاطه نمیکرده که در مجاورت آن در جبهه شمال غربی معابدی برای خدایان کریریشا، ایشنی کرب و

هومبان بنا شده است. همچنین معابد دیگری در جبهه شمال شرقی قرار داشته اند. مجموعه این معابد توسط

حصار دیگری احاطه می‌شده است. در خارج از این حصار بقایای اندکی از خانه های شهر در سطح زمین دیده

میشوند. دورتادور شهر سومین دیوار قرار داشته که کل شهر را محصور نمیکرده است. طول این حصار خارجی

حدود چهار کیلومتر میباشد. در زاویه شرقی شهر و در نزدیکی حصار خارجی، کاخهای شاهی قرار داشته اند. در زیر

یکی از این کاخها پنج مقبره زیرزمینی کشف شده است که احتمالاً به خانواده شاهی تعلق داشته اند. در طرف

مقابل شهر و بر روی ضلع شمال غربی حصار خارجی مخزنی برای آب موجود است.

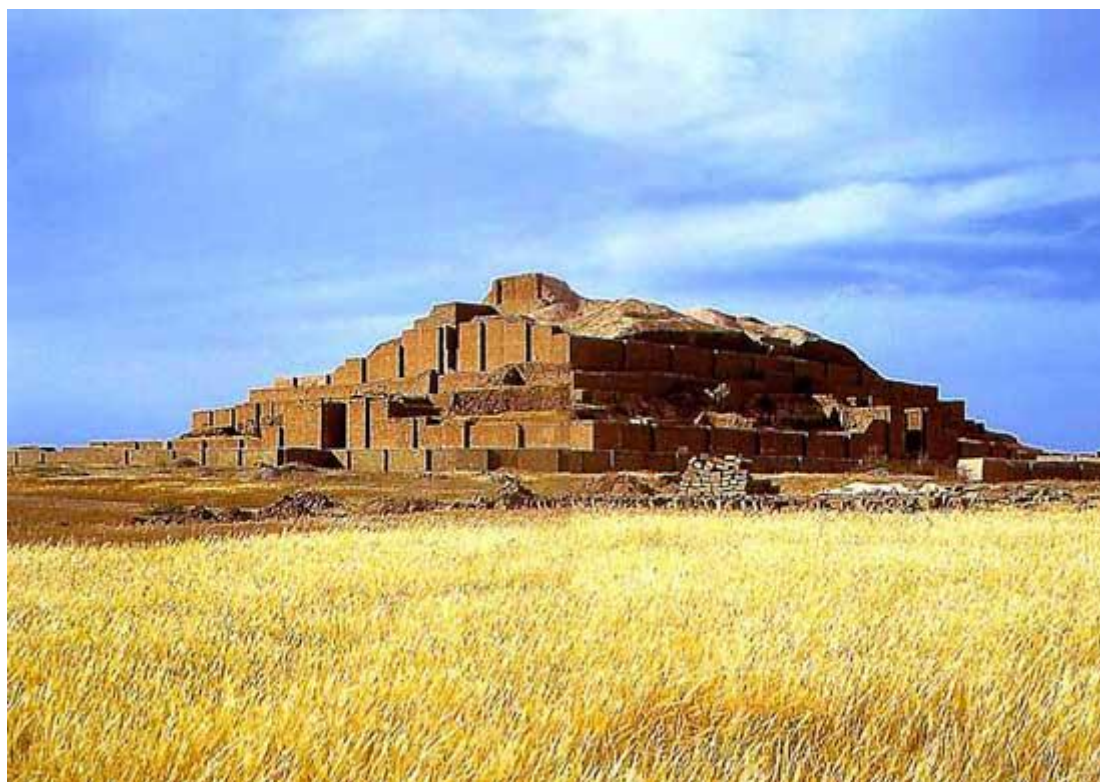

دو دوره مشخص ساختمانی در برپایی ذیگورات ردیابی شده است در مرحله اول، طبقه نخست به صورت اتاق‌هایی پیرامون یک حیاط مرکزی ساخته شده است و در مرحله بعد حجم‌های مربوط به طبقات در میان حیاط مرکزی ساخته شده‌اند.

بناهای شهر از خشت و آجر ساخته شده‌اند و با وجود قدمت بسیار هنوز قسمت بزرگی از آنها برجای مانده‌اند. بر روی بسیاری از آجرها ذکر اقدامات و سازندگی‌های اونتاش نپیریشا به خط میخی ایلامی و اکدی نگاشته شده‌اند عمده مصالح مجموعه چغازنبیل خشت می‌باشد به همین خاطر از پوشش آجری با هدف حفاظت از حجم‌های زودفرسای خشتی، به ویژه در مورد ذیقورات استفاده زیادی شده است در واقع از هزاران آجر پخته شده و کتیبه‌دار ذیقورات را تزئین می‌کرده‌اند علاوه بر این از آجرهای لعابدار، ملات قیر طبیعی، اندودهای گچی، تزئینات شیشه‌یی، گل میخ‌های سفالین استفاده زیادی شده است. همچنین طی حفاری‌های به عمل آمده مجسمه‌های سفالین و لعابدار گاوهای نر که از دروازه‌های ورودی به بنای ذیقورات محافظت می‌نمودند، به دست آمده است در نزدیکی معابد هیشمیتیک و روهوراتیر کوره‌ای یافت شده است که به منظور پخت سفالینه‌ها بکار می‌رفته است.

زیگورات چغازنبیل؛ تبلور معماری مقدس

بناهای مقدس بر مبنای فلسفه‌ای که از اعتقاد آدمیان برمی‌خیزد، ساخته می‌شوند. زیگورات چغازنبیل از همین

دست بناهای مقدس است که عناصر تفکر آمیخته با تقدس در آن دیده می‌شوند.

زیگورات چغازنبیل بنایی است چندطبقه و به صورت مربع که طبقه اول آن از طبقات بالایی بزرگتر و وسیعتر است.

اطراف این بنای مربع شکل، حصارهای دایره‌ای وجود دارند که تداعی کننده ترکیب مربع و دایره در وجود این

بنای مقدسند. از این لحاظ، زیگورات چغازنبیل شبیه به خانه کعبه است. خانه کعبه بنایی سیاه و مربع (مکعب)

شکل است که مسلمانان با لباس سفید احرام به دور آن دایره‌وار می‌چرخند.

بنای زیگورات‌ها، اهرام، استوپاها، پاگوداها و بناهای «ماندالا» شکل که همگی از بناهای مقدس به شمار می‌روند،

از یک فلسفه همانند پیروی می‌کنند. در همه این بناها، ساختمان‌هایی بلند از زمین به سوی آسمان و از فرش به

سوی عرش می‌روند که به نوعی تداعی گر کوه هستند و همه آن‌ها فضای مقدسی هستند که تصور می‌شده در

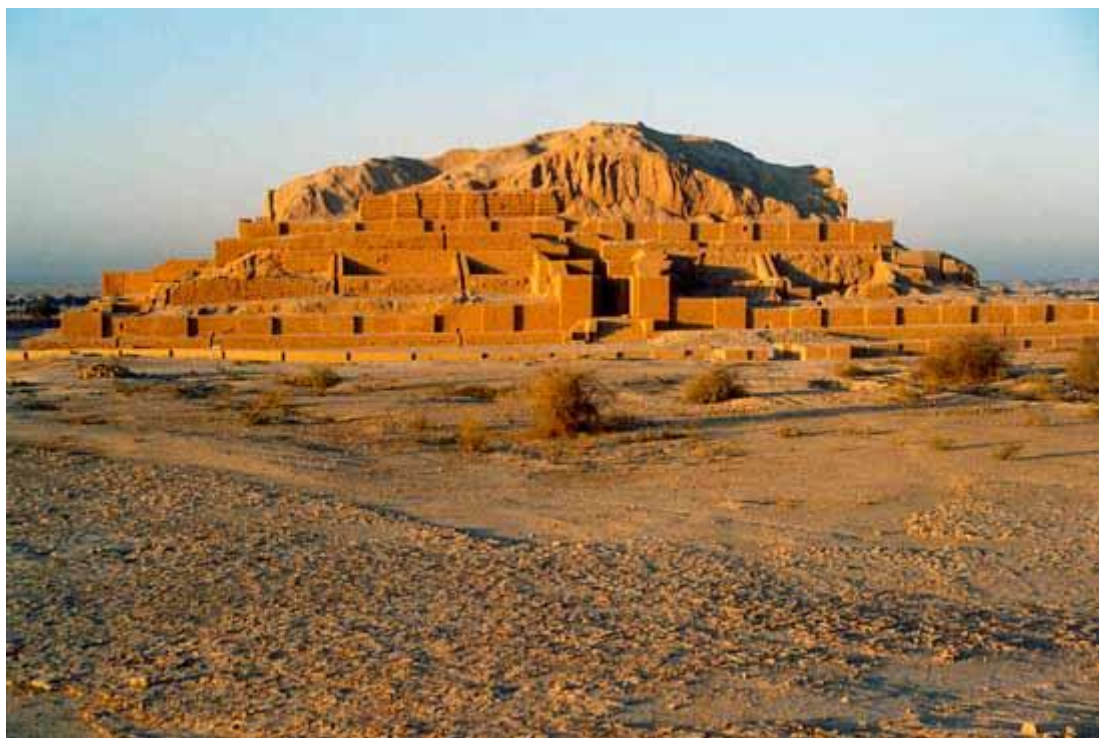
مرکز عالم قرار گرفته‌اند.

بنا به اعتقادات اسلامی، در «مجمع التواریخ و القصص» و مأخذهای دیگر آمده است که سنگ‌های خانه کعبه را فرشتگان از پنج کوه مقدس و حجرالاسود را از بهشت آورده‌اند. از آن پنج کوه نام طور سینا، طور زیتا (زیتون)، کوه جودی و کوه حرا مشخصا آمده است. این کوه‌ها از آن جهت مقدس شمرده شده‌اند که نظر کرده خداوند بودند و پای پیغمبران به آنها رسیده بود: موسی و طور سینا، نوح و کوه جودی، عیسی و کوه زیتا، محمد و کوه حرا. در قاره آسیا و در نزدیکی اولان باتور، پایتخت مغولستان کوهی هست که مغول‌ها آن را «بوگدوال» نام گذارده‌اند: به معنای «کوه خدا».

در واقع زیگورات‌ها، اهرام، مقابر و بناهای برجی شکل، گنبد‌ها و معابد چندین طبقه بلند، پاگوداها و استوپاها، در

همه جا نمادی از کوه و آسمان بودند. این موضوع در سرزمین‌هایی که به طور طبیعی فاقد کوه بودند، بیشتر

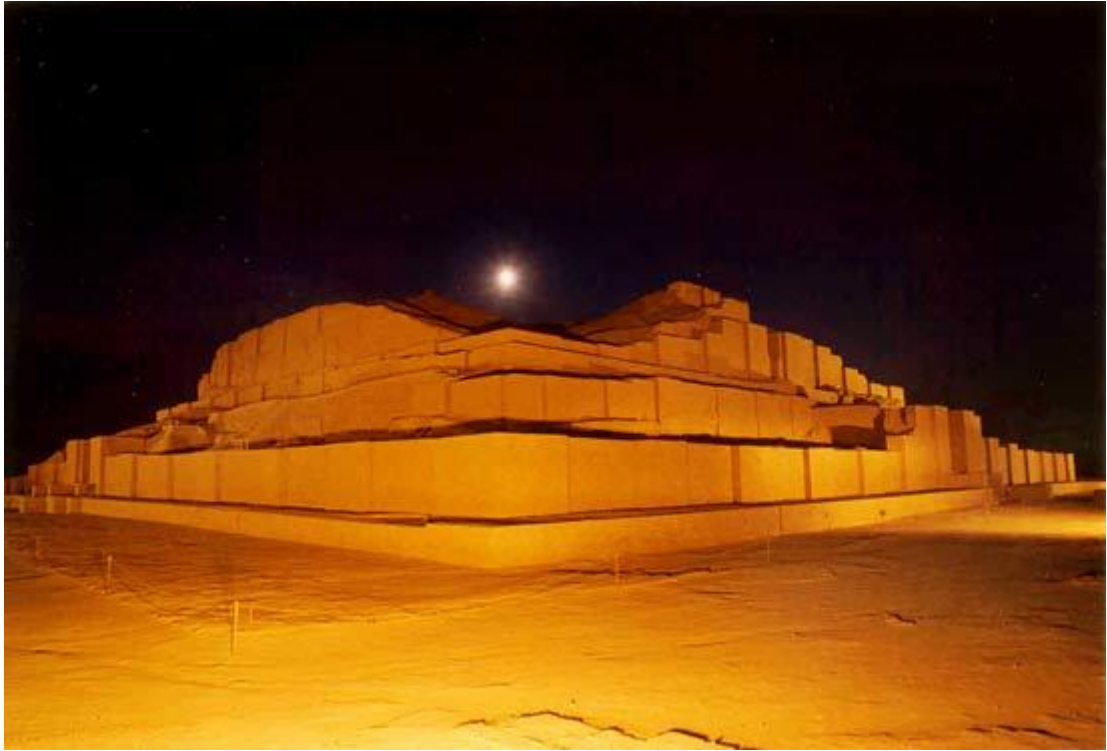
مشهود است، همانند: بین‌النهرین، مصر سفلی، جنگل‌های مکزیک و پرو.

بنای زیگورات چغازنبیل، مربعی شکل است که حصارهای دایره‌ای به دور آن دیده می‌شوند. عدد چهار به عنوان

عددی مقدس در معماری: چهار نشان‌دهنده چهار جهت اصلی، چهار فصل سال، اضلاع مربع، بازوان صلیب، چهار

عنصر، چهار ستون عالم، چهار منزل قمر، چهار مزاج، چهار بهشت و... است.

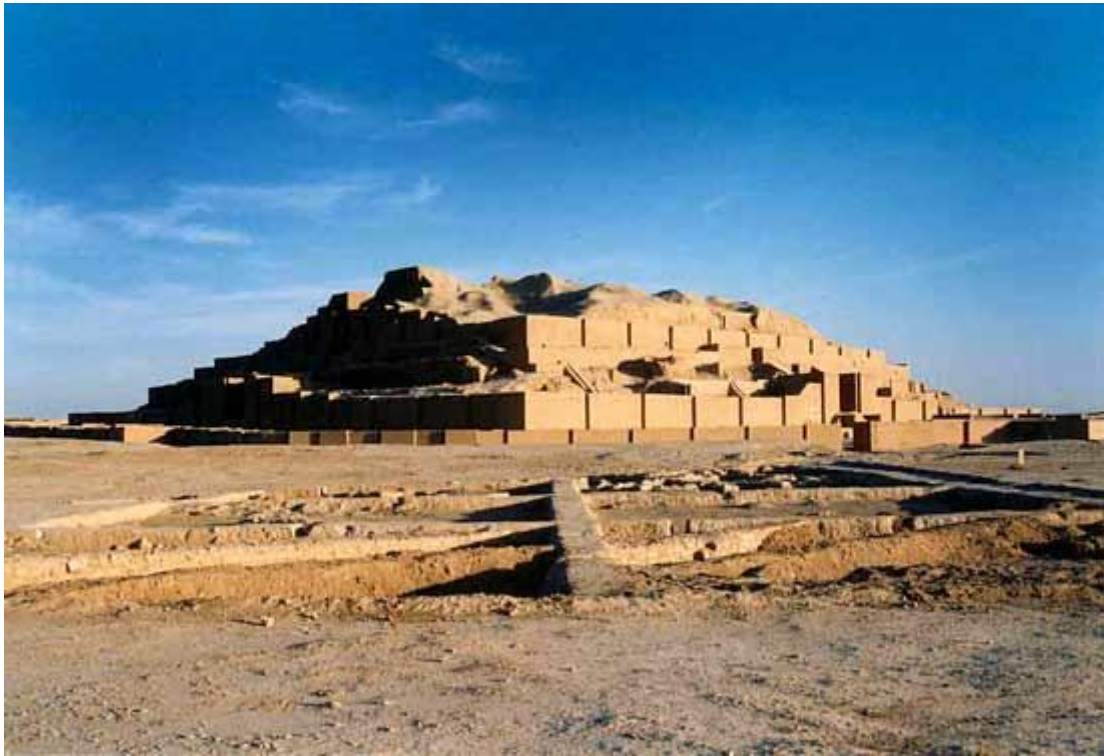
چهار در عهد قدیم، عددی نمادین است. مثل چهار رودخانه بهشت که صلیبی شکل هستند، چهار بخش زمین و غیره. از دورترین اعصار، حتی اعصار نزدیک به پیش از تاریخ، از چهار برای نشان دادن آنچه مستحکم، ملموس و محسوس است، استفاده می‌شد. چهار به گونه‌ای، رقمی الهی است. در بسیاری از موارد، هاله دور سر حضرت عیسی، چهار پرتو دارد یا به چهار بخش شده است.

وجود عدد چهار در معماری مذهبی بسیار مشاهده می‌شود. طرح‌هایی که از بهشت کشیده شده، مربع (مستطیل)

شکل و دارای چهار درب هستند. مساجد ایرانی - اسلامی گاه چهار ایوانی (در چهار ضلع) هستند. زیگورات معبد

چغازنبیل هم دارای چهار درب ورودی است.

زیگورات: تشبیه معابد به کوه‌های کیهانی در فرهنگ بابلیان جایگاه خاصی دارد و این ویژگی را در قالب فرم

زیگورات‌های آنان می‌توان دید که صعود از آن را رسیدن به قله عالم می‌دانستند. کلمه زیگورات یا زیقورات از فعل

آکدی «زقارو» (Zegharoo) به معنای بلند و برافراشته ساختن، گرفته شده است. زیگورات بنایی چند طبقه

است که مساحت هر طبقه از طبقه پایینی کوچکتر است؛ بنابراین، نمای هر طرف آن به شکل یک پلکان است.

این زیگورات‌ها محل نگهداری مجسمه خدایان و انجام مراسم مذهبی بوده‌اند.

زیگورات چغازنبیل: اکنون با توضیحاتی که داده شد و مطالبی که در زیر ارایه می‌شود، در خواهیم یافت که معماری

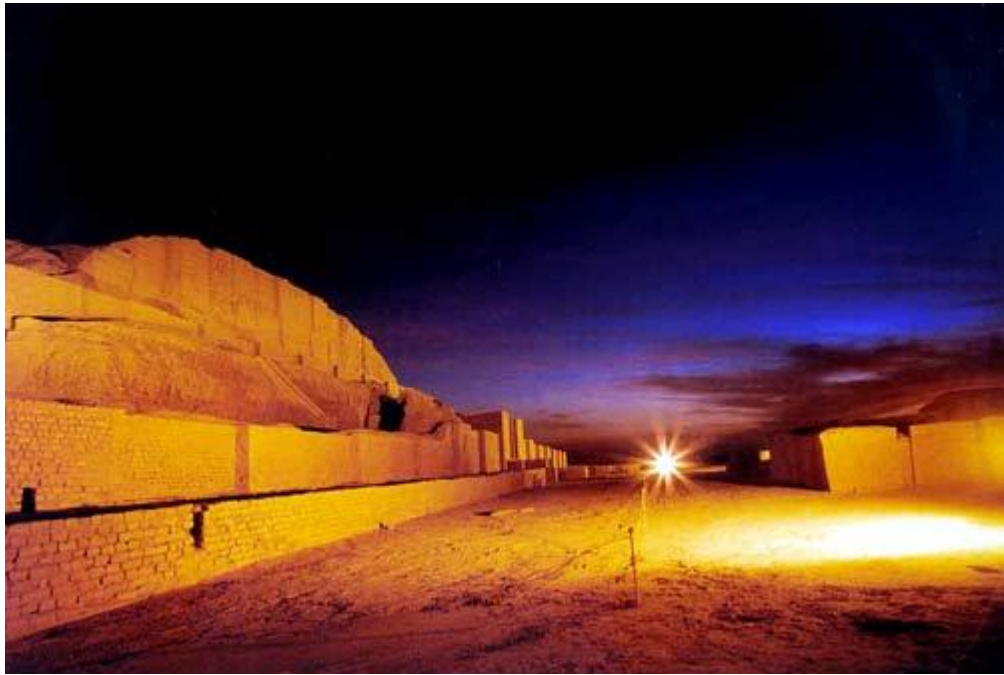
و بنای زیگورات چغازنبیل بر پایه تفکری مقدس شکل گرفته است. مهمترین معبد شهر باستانی دوراوتناش،

زیگوراتی است که در مرکز شهر قرار دارد. این زیگورات وقف خدایان «اینشوشیناک» و «ناییراشا» (گال) شده

است. «گیرشمن» بر پایه تجربیات خود و شواهد موجود معتقد بود که این زیگورات در زمان آبادانی پنج طبقه

داشته و ارتفاع آن حدود ۵۲ متر بوده که تنها ۲/۵ طبقه از آن با ارتفاع ۲۳ تا ۲۴ متر پابرجاست.

برخلاف زیگورات‌های بین‌النهرین که هر طبقه را روی طبقه قبلی می‌ساختند، در این زیگورات ساخت هر طبقه از

سطح زمین آغاز شده است. طبقه اول این زیگورات مربعی شکل و طول هر ضلع آن برابر با ۱۰۲/۲ متر یعنی

تقریباً برابر طول یک زمین فوتبال است. جهات گوشه‌های زیگورات منطبق با چهار جهت اصلی یعنی شمال،

جنوب، شرق و غرب است.

معبد اعلی که در بالاترین طبقه زیگورات یعنی طبقه پنجم بوده اکنون از بین رفته است، اما به نظر می‌رسد مجسمه خدایان ناپیراشا و اینشوشیناک در این معبد نگهداری می‌شده. در هنگام خاکبرداری از زیگورات هفتاد آجر نبشته‌دار پیدا شد که روی آنها به زبان ایلامی و اکدی مطالبی بوده که نشان می‌دهد این معبد جایگاه خدایان

ناپیراشا و اینشوشیناک بوده است. در وسط هر یک از چهار ضلع زیگورات پلکانی وجود دارد و هر یک از آنها با

دروازه‌ای مسدود می‌شده است. این پله‌ها راه صعود به طبقات بالاتر بوده‌اند.

یکی از راه‌های محاسبه تعداد طبقات زیگورات در نظر گرفتن شیب همین پله‌ها است. بدین معنی که اگر پله‌ها با

همین شیب به سمت بالا ادامه پیدا کنند، در طبقه پنجم به نزدیکی مرکز زیگورات، یا ورودی معبد اعلی می‌رسد.

در بدنه زیگورات چغازنبیل، پس از هر ده ردیف آجر ساده یک ردیف آجر نبشته‌دار به کار برده شده است. تا سال

۱۹۶۵ در شهر دورانتاش ۵۲۷۵ آجر نبشته و خشت نبشته به زبان‌های ایلامی و آکدی کشف شده است. ۶۵۹ عدد

از این آجرها بر بدنه زیگورات باقی مانده‌اند. این نوشته‌ها از وجود ادبیاتی بسیار قوی در ۳۲۵۰ سال پیش در

سرزمین ایلام حکایت می‌کند.

زیگورات چغازنبیل درون حصارهای دایره‌ای شکل قرار گرفته است. حصار، دیوار و حلقه سنگ‌چین که مکان‌های

مقدس را در بر می‌گیرند، جزو کهن‌ترین ساختارهای معماری حرم‌ها به شمار می‌روند.

نشر الکترونیکی : کتابخانه، تاریخ ما – پایگاه دانلود کتابهای تاریخی و مذهبی

تهیه از : ینی کاظمی

<http://pdf.tarikhema.ir>

[Ancient.ir](http://pdf.tarikhema.ir)

